

Нами запропоновано десять критеріїв, відсутність кожного з них оцінюють у 10 балів. Отже, оцінку системи внутрішнього контролю здійснюють у вигляді аналізу правильності вибору основних чинників, які визначають можливість проведення стратегії. Основними ключовими чинниками є: ініціатива і мотивація персоналу, інтереси та відношення вищого керівництва до вибору стратегії розвитку; методи вибору стратегій, зобов'язання підприємства за попередніми стратегіями.

Висновки з даного дослідження. Отже, аудит стратегічних ініціатив підприємства – це діагностичний інструмент, метою якого є отримання незалежної, неупередженої інформації щодо стратегії розвитку підприємства, достовірності фінансових планів і прогнозів. Вивчення стратегічної інформації неможливе без дослідження і розмежування зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на стратегічний рівень підприємства. При дослідженні системи внутрішнього контролю, що є обов'язковою процедурою аудиту, доцільно обрати сучасні наукові методи, зокрема системний, при якому внутрішній контроль розглядають як сукупність взаємопов'язаних елементів до яких, при вивченні стратегічних ініціатив, слід віднести: середовище контролю, процес оцінки ризиків, планово-облікову систему, процедури контролю. Для кожного з елементів аудитор застосовує відповідні методи контролю.

Література

1. Аренс А. Аудит : пер. с англ. / А. Аренс, Дж. Люббек. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 560 с.
2. Гольдштейн Г.Я. Стратегический менеджмент / Г.Я. Гольдштейн – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 1995. – 93 с.
3. Загородній А.Г. Аудит:теорія і практика : навч. посібник/ Загородній А.Г., Корягін М.В. – Львів: Видавництво національного університету «Львівська політехніка», 2004. – 456 с.
4. Корецький М.Х. Стратегічне управління / М.Х. Корецький, А.О. Дегтяр, О.І. Дацій. – К. : ЦУЛ, 2007. – 240 с.
5. Міщенко А.П. Стратегічне управління : навч. посібник / А.П. Міщенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 336 с.
6. Редченко К.І. Аудит стратегічних управлінських рішень, прогнозів та проектів / Редченко К.І. – Львів: Видавництво ЛКА, 2001. – 402 с.
7. Рядська В.В. Аудит: Навч. посібник / В.В. Рядська, Я.В. Петраков. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 416 с.
8. Славич-Приступа А. Стратегический менеджмент в корпоративной системе сдержек и противовесов [Электронный ресурс] / А. Славич-Приступа. – Режим доступа: <http://www.u6517127.incomesysmonline.com/>
9. Шершньова З.Є. Стратегічне управління / Шершньова З.Є. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.

УДК 338.43:658

Мушеник І.М.,
к.е.н., доцент кафедри соціальної економіки
і інформаційних технологій
Подільський державний аграрно-технічний університет

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ СТРУКТУРИ ВИСОКОТОВАРНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Для забезпечення населення продовольством, сільське господарство залишається найважливішою галуззю виробництва. Саме тут створюється більш як 30% національного доходу та близько 75% фонду споживання. Проте хаотичне, непродумане та безсистемне реформування даної галузі призвело її до структури диспропорцій та соціально-економічної кризи. Реформування аграрного сектора економіки України сприяло розвитку значної кількості суб'єктів господарювання. Однак, слід зазначити, що товаровиробники мають неоднаковий економічний потенціал та можливості щодо введення сільськогосподарського виробництва [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оптимізації виробничої структури високотоварних сільськогосподарських підприємств набуває особливого значення у зв'язку із

збільшенням масштабів агровиробництва, зростанням попиту у високоякісних продуктах харчування вітчизняного виробництва, необхідністю розвитку соціальної інфраструктури, збереження природної родючості ґрунту та нарощування експортного потенціалу.

В економічній науці впродовж останніх років значна увага вітчизняних і зарубіжних вчених та економістів спрямована на дослідження товарності сільськогосподарських підприємств й визначення її впливу на ефективність господарської діяльності. Дослідження даної тематики пов'язані з іменами провідних вчених аграрної економічної думки, а саме С.П. Азізова, В.Я. Амбросова, В.Г. Андрійчука, М.В. Зубця, Т.В. Маренича, П.Т. Саблука та ін.

Відзначаючи цінність результатів досліджень науковців, необхідно відмітити, що не всі теоретичні розробки знаходять застосування на практиці, про що свідчить сучасний стан розвитку сільськогосподарського виробництва.

Постановка завдання. Мета даного дослідження полягає у обґрунтуванні теоретико-методологічних, методичних та прикладних аспектів оптимізації виробничої структури високотоварних сільськогосподарських підприємств з урахуванням економічних, екологічних і соціальних критеріїв.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі проведення реформ в Україні виникла значна кількість виробників сільськогосподарської продукції: господарські товариства, приватні підприємства, фермерські, особисті селянські господарства та ін. Кожний з них має власні особливості ведення господарювання, специфіку виробництва, масштаби діяльності, рівень товарності та можливості задоволення потреб споживачів. Однак, слід відмітити, що реформовані підприємства виявилися непристосованими до умов ринку та неспроможними виконувати покладені на них функції [8].

Світова практика показує, що у розвитку сільськогосподарських підприємств переважає тенденція до концентрації виробництва. Об'єктивною її основою є техніко-економічні переваги великого виробництва перед дрібним, а саме: вищий рівень продуктивності праці; економія матеріальних і експлуатаційних витрат на одиницю площі; більше можливостей для раціональної організації виробництва, використання техніки, досягнень науки і прогресивної практики; умови для зберігання та реалізації продукції у кращі строки та вищої якості [7].

Проте збільшення розмірів підприємств та їх підрозділів не може бути безмежним. Надмірна концентрація земель загрожує зруйнувати сільський уклад життя. Необхідно поєднувати великі, середні та дрібні виробництва і мати раціональні за розмірами підприємства, залежно від природних умов, спеціалізації, рівня інтенсивності виробництва та інших чинників.

Прихильники малих господарств як позитив, наводять вплив приватного господарювання на ефективність, прихильники великих господарств основним аргументом ефективності вважають ефект масштабу. Важливо розглядати не тільки кількісні параметри діяльності сільськогосподарських підприємств, але й досліджувати якісні показники: товарність підприємства, норму прибутку, рентабельність виробництва, урожайність культур, продуктивність тварин та ін. При цьому, важливу роль слід надавати пристосованості господарств до сучасних ринкових умов господарювання [1].

В даний час більшість науковців вважають, що переваги мають високотоварні господарства незалежно від розмірів та організаційних форм, а тому вони й розвиватимуться у перспективі, адже доведено, що високотоварне виробництво забезпечує вищий рівень продуктивності праці та ефективності використання матеріальних ресурсів, а тому повинно розвиватися прискореними темпами [2].

Перевагами високотоварних сільськогосподарських підприємств, що відповідають даним критеріям, є можливість ефективніше використовувати ресурси, застосовувати нову техніку й технологію, розвивати виробничу та соціальну інфраструктуру. Ці господарства мають можливість здійснювати первинну обробку і переробку сільськогосподарської продукції, зберігати та реалізовувати її у терміни із найбільш сприятливою кон'юнктурою ринку. За рахунок раціонального поєднання галузей і ефективності діяльності їм вдається задовольняти вимоги власника, місцевої громади та орендодавців (табл. 1.)

Таблиця 1

Переваги високотоварних сільськогосподарських підприємств

Суб'єкт	Вигода
Власник	залучення досвідчених фахівців; ефективність використання ресурсного потенціалу; поєднання виробництва з переробкою та реалізацією; доступ до ринків збуту
Місцева громада	розвиток соціально - культурного побуту; наповнення місцевого бюджету
Працівники підприємства	своєчасна та висока заробітна плата; кращі умови праці, техніка безпеки; соціальні гарантії
Орендодавець	своєчасний розрахунок; гарантія збереження та підвищення родючості ґрунту

Джерело: Власні спостереження

За рахунок перелічених у табл. 1 особливостей при високотоварному типі виробництва, на відміну від дрібнотоварного, відбувається зниження собівартості продукції при збільшенні обсягів її реалізації. Економія на масштабі дозволяє високотоварним сільськогосподарським підприємствам пропонувати свою продукцію за більш прийнятними цінами.

Для забезпечення сталого розвитку сільського господарства необхідно розглядати ефективність господарської діяльності в комплексі розвитку аграрного сектора економіки, при цьому, важливим є врахування соціальної інфраструктури [6].

У сучасних умовах господарювання важливо звертати увагу на екологічну складову господарської діяльності. У процесі виробництва необхідно значну увагу приділяти збереженню родючості ґрунтів та екологічного балансу в сільській місцевості.

За наявності галузі тваринництва, високотоварні господарства мають змогу вносити у ґрунт органіку та збалансовувати виробничу структуру. Проте не виконується повний комплекс робіт щодо догляду за рослинами, спостерігається тенденція зниження родючості ґрунтів, що у подальшому може призвести до втрати потенціалу земель сільськогосподарського призначення [5].

Для подальшого розвитку високотоварного виробництва постає необхідність проведення низки підготовчих заходів щодо стабілізації землекористування та підвищення культури ведення землеробства, оптимізації виробничої структури, нарощування поголів'я і продуктивності тварин й вирішення питання кормовиробництва. Слід раціональніше використовувати землю, оскільки екстенсивні шляхи її експлуатації вичерпані. Необхідним є розвиток інфраструктури та створення відповідного інституціонального забезпечення для розвитку високотоварного виробництва [3].

Висновки з даного дослідження. Теоретично обґрунтовано, що ефективність господарської діяльності високотоварних сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить від їх виробничої структури. Доведено, що під впливом низки чинників зовнішнього та внутрішнього середовища структура постійно змінюється, набуваючи нових ознак та характеристик. Виробничу структуру високотоварного сільськогосподарського підприємства запропоновано розглядати як співвідношення обсягів виробництва певних видів продукції із врахуванням взаємодії між його господарськими підрозділами.

Високотоварне виробництво у аграрному секторі економіки поширене у розвинутих країнах. Його перевагами є нижча собівартість продукції, менші витрати в розрахунку на одиницю продукції, застосування наукових досліджень і розробок, розвиток соціальної інфраструктури. Високотоварні сільськогосподарські підприємства здійснюють первинну обробку та переробку продукції, створюють умови для її зберігання та налагоджують реалізаційну мережу.

Література

1. Амбросов В.Я. Великотоварні підприємства як основа впровадження інновацій / В.Я. Амбросов, Т.В. Маренич // Економіка України. – 2007. – № 6. – С. 14-19.
2. Андрійчук В.Г. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти / В.Г. Андрійчук, М.В. Зубець, В.В. Юрчишин. – К. : Аграрна наука, 2005. – С. 95-120.
3. Благун І.С. Функціональні моделі формування оптимальної структури виробництва / І.С. Благун, І.М. Мушеник // Держава та регіони [Науково-виробничий журнал]. – Запоріжжя: ЗУДМУ, 2006. – № 4. – С. 28-31.
4. Вітвицький В.В. Соціально-трудова відносина в умовах реформування АПК: запитання і відповіді / В.В. Вітвицький, Ю.Я. Лузан. – К. : НДІ «Укראгропромпродуктивність», 2003. – С. 432-575.
5. Економіка підприємства : навч. посібник / І.М. Бойчик, П.С. Харів, М.І. Хопчан, Ю.В. Піча. – К. : «Каравела»; Львів: «Новий світ –2000», 2001. – С. 95-118.
6. Костюченко Т.І. Оптимізація виробничо-галузевої структури сільськогосподарського підприємства із застосуванням економіко-математичної моделі / Т.І. Костюченко // Економіка АПК. – 2002. – № 8. – С. 76-81.
7. Саблук П.Т. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції : практичний посібник / П.Т. Саблук. – К. : ІАЕ, 2000. – 556 с.
8. Снітинський В.В. Актуальні проблеми АПК України та роль науки в їх вирішенні / В.В. Снітинський, Г.В. Черевко, П.М. Герасим // Регіональна економіка. – 2000. – № 2(16). – С. 7-16.